

Könyvtár a kultúrák és a Gemenc kapujában

Kovács Norbert

Az Illyés Gyula Könyvtár Szekszárdról, a magyarországi könyvtárak közül negyedikként, zöldkönyvtári címet szerzett az IFLA (International Federation of Library Associations – Könyvtári Egyesületek Nemzetközi Szövetsége) ENSULIB (Environmental Sustainability and Libraries – Környezeti Fenntarthatóság és Könyvtárak) szekciójának 2023-as pályázatán. A kolumbiai Medellín könyvtára mögött második helyezést értünk el a legjobb zöldkönyvtár kategóriában. Pályázatunk kivonatát a szekció meghívására Rotterdamban, az IFLA éves kongresszusán mutathattam be augusztus 23-án.¹ Hosszú út vezetett ideig. Az elaggott épületben, komoly helyhiánnyal küzdő vármegyei könyvtárban a zöldítés első gondolata nem aratott osztatlan sikert. A kedvezőtlen viszonyok, a Covid-19 járvány, a lezárások, a Szekszárdi Tudásközpont építésének tolódása, és más külső negatív tényezők hatása mégsem törte le azokat a kreatív energiákat, amik a lázas munka során felszabadultak. Az új szolgáltatások meghonosítása, új partnerkapcsolatok kialakítása, a magkönyvtár létesítése, a zöldkönyvtári stratégia elfogadása, a zöldkönyvtári hálózati együttműködések elindítása után a tudásközpontba költözés előkészítése mellett került sor az IFLA pályázat megírására, miközben a könyvtár személyi állományában komoly változások történtek. Az IFLA zöldkönyvtári címmel és a tudásközpontba költözéssel egy új fejezet nyílik a könyvtár életében.

Hisszük, hogy a környezeti válság, a klímaváltozás mindenkit érint. Mint véleményformáló intézményeknek a könyvtáraknak van felelőssége és lehetősége is arra, hogy közösségeiket felkészítsék az elkerülhetetlen változásokra. A könyvtárak segíthetnek egy öko-tudatos szemlélet kialakításában. Azt hiszem ez volt az a belátás, ami a zöldkönyvtári tevékenységünk motorja volt az elmúlt három évben.

könyvtár, zöldkönyvtár, zöld szolgáltatások, fenntarthatóság, természetvédelem

Előzmények

Időben a 2018-as *Zöldítsünk!* című könyvtárszakmai konferencia megrendezése jelezte először a könyvtár vezetésének érdeklődését az új könyvtártípus meghonosítása felé. A konferencia a környezettudatosság és környezetvédelem könyvtárakban már eleve meglévő lehetőségeire és eszközeire fókuszált.

Zöldkönyvtári törekvéseink egyik katalizátora mindenképp a Modern Városok program keretében tervezett, a megyei levéltárat is magába foglaló Szekszárdi Tudásközpont volt, ami a környezettudatos, energia-hatékony technológiát ötvözi az öko építészet gesztusaival (1–2. ábra)². A másik esemény, ami hatott ránk, a Covid-19 vírus hozta pandémia, hiszen a járványok jelentős része zoonózis, megjelenésük egyenes összefüggésben áll

1–2. ábra A Szekszárdi Tudásközpont látványterve

Kovács, N. *Könyvtár a kultúrák és a Gemenc kapujában*, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 70(4), p. 532–542, 2023. <https://doi.org/10.3311/tmt.13283>

a természet kizsákmányolásával. Felismerve, hogy az „új normális” végső soron az élőhelyek pusztulásának következménye, és hogy az ökológiai krízis lényegében civilizációs krízis, elkötelezett kollégák egy része belátta, hogy az új könyvtári stratégiánk csak zöldkönyvtári stratégia lehet. A Minősített Könyvtári cím elnyerését követően célunk nem lehetett más, mint az, hogy az új épület megnyitáskor az olvasókat megújult szolgáltatások és eszméjében is zöldkönyvtári működés fogadja. Történetünk tehát az első Covid-lezárás idején kezdődött, amikor 2020 februárjában megalakult az öko munkacsoport és elkezdte felmérni a könyvtár adottságait, a zöldítés lehetőségeit.

A programkínálatban a korábbi években már több ökológiával, környezettudatos életmóddal foglalkozó előadás helyett kapott. A szociálisan elkötelezett és környezettudatos kollégáknak voltak összeköttetései a helyi zöld civilekhez, a Gyermekkönyvtárban ekkor már évek óta voltak újrahasznosító foglalkozások, egyben a megyei környezeti nevelési programmal rendelkező iskolához fűződő kapcsolatokra is lehetett építeni. Az IFLA ajánlásai, Prof. Dr. Barátné Hajdu Ágnes és Dr. Dubniczky Zsolt publikációi, a hozzáférhető nemzetközi szakirodalom mellett saját tanulmányútjaink is nagyban segítettek a tájékozódást. Az IFLA Green Library Award (Zöldkönyvtári Díj) hazai kitüntetettjei örömmel fogadták érdeklődésünket. Jártunk Óbudán, az Ezüsthelyi Könyvtárban és Tatabányán a József Attila Könyvtárban is. A német Grüne Bibliothek Netzwerk – a Német Zöldkönyvtári Hálózat – és könyvtárlátogatásaink megerősítettek minket abban, hogy a zöldkönyvtárak valódi társadalmi hatást hálózati együttműködésben érhetnek el.

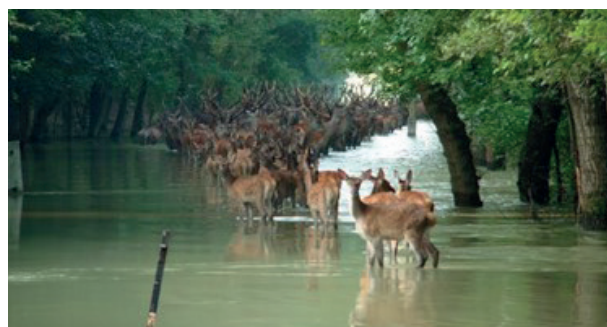
Adottságok

Szekszárd, a 31 ezer lakosú megyeszékhely, nagyon különböző természetföldrajzi vidékek és kulturális hatások metszéspontján helyezkedik el. A Duna hajdani árterétől, a Sárköztől nyugatra, az Európaszerte híres gemenci erdő szomszédságában található (3. ábra). Míg a löszös talajú dombokon évezredek óta folyik szőlő- és borkészítés, a Sárköz életét az ártéri gazdálkodás határozta meg a folyam szabályozás koráig. A vidék adottságai, az emberek természettel való szimbiózisa a hajdani mezőváros kultúrájára máig ható erővel bírnak. A szekszárdi,

tolnai táj élménye meghatározó volt a jeles szekszárdi születésű írók, *Babits Mihály* és *Mészöly Miklós* számára is. Védendő természeti örökségünk mellett feladatunk kulturális örökségünk ápolása is. A könyvtár a Mészöly Miklós Egyesülettel partnerségben szervezi évente a Mészöly Miklós-díj átadását és a Szekszárdi Magasiskola rendezvényeit (4. ábra). Ápolandó örökségünk része a természet autonómiáját az egyetemes szabadság részeként felismerő mészölyi zöld gondolat is, ami iránymutatóként szolgál számunkra.

Mindenképp kedvező volt tervünk szempontjából az a körülmény is, hogy Szekszárd város 2019-ben fogadta el klímastratégiáját.³

A *Szekszárdi Tudásközpont* építése régi vágya volt a város könyvtárpártoló közönségének, hiszen a 337 ezer dokumentummal rendelkező megyei könyvtár a vármegye legnagyobb állományával évtizedek óta helyhiánnyal küzdött az 1961-es építésű telephelyén, a Széchenyi u. 51. szám alatt (5. ábra). A Gyermekkönyvtár ráadásul a 915 m²-es főépülettől külön, az Augustus Imre u. 5. szám alatt, egy középiskolai kollégium épületében található,

3. ábra Gímszarvasok a Gemencben

4. ábra Szekszárdi Magasiskola – Mészöly Miklós Irodalmi Akadémia és alkotótábor Szekszárdon

5. ábra Illyés Gyula Könyvtár, főépület, Széchenyi utca 51.

6. ábra Illyés Gyula Könyvtár Gyermekkönyvtári Részleg, Augusz Imre utca 1.

mintegy 200 m²-en (6. ábra). A nehezen fűthető, nem akadálymentesített épületek zezugos raktárhelyiségei és sötét padlásterei ugyan megmozgatják a romantikus képzeletet, lévén kiváló helyszínek szabadulósobának vagy játékos vetélkedőknek, mégis, az országos könyvtári rendszer vármegyei központjaként, 97 település módszertani központjaként sokakban élt a vágy, hogy legyen egy alkalmasabb könyvtárépület a megyeszékhelyen.

Az adottságok áttekintése után 4 főbb beavatkozási területet azonosítottunk, amin megkezdhattuk a munkát az új épületbe költözés előtt: öko-gyűjtemény létrehozása, zöld szolgáltatások, fenntarthatósággal foglalkozó programok, érzékenyítés (külső és belső szemléletformálás), környezettudatos életmódok közvetítése. A munkacsoport új web2-es felületet hozott létre a meglévő könyvtári főoldalon, ezen felületen csak öko-tudatos, zöldkönyvtári hírek, fejlemények és események kaptak helyet (7. ábra).⁴ A könyvtár honlapján saját menüpontot alakítottunk ki a zöldkönyvtári tartalmak számára.

A könyvtári zöld szolgáltatásokhoz partnerek bevonására volt szükségünk. Ezek a szolgáltatások, szolgáltatópontok az egyéni fogyasztói választásaink fontosságát hangsúlyozzák, másfelől a természetvédelem eszközei. A szelektív hulladékgyűjtők is 2020 óta vannak a könyvtár folyosóin, laminált használati segédlettel ellátva. A *PontVelem Okos Program* (8. ábra) elemgyűjtője iskolások környezet-, és pénzügyi tudatosságához járul hozzá. CseppetSem lakossági használt sütőolaj gyűjtőpontként működünk a Biotrans Kft.-vel együttműködésben. A „*Passzold vissza tesó*” mobilgyűjtőpontja (9. ábra) a Jane Goodall Intézet, a Védőgyelet Egyesület és az Afrikáért Egyesület közös újrahasznosításra (egyben az afrikai főemlősök védelmére) fókuszáló programja. A Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel együttmű

7. ábra Illyés Gyula Könyvtár Zöldfolyama a közösségi oldalon

8. ábra A PontVelem Okos Program

9. ábra A „Passzold vissza tesó” mobilgyűjtőpontja

10. ábra MME Adománypont madárbarát kitűzők

ködvé *madárvédelmi adománypontként* (10. ábra) működünk. Az Egyesület kitűzőivel lehet gazdagodni adományokért cserébe. Hasonló kezdeményezés a „Védd a méheket!” az Országos Magyar Méhészeti Egyesülettől. Összességében elmondható, hogy az elmúlt években a már meglévő partnerkapcsolatainkban előtérbe került a környezet-tudatosság témája. Hasonló gondolkodású partnereinknek nagy szerepe van kezdeményezéseink pozitív hatásának fokozásában. Elköteleződésünk

a zöld értékek mellett egyértelműen új szint és lendületet adott a könyvtár partneri viszonyainak. Partnereink közül az Europe Direct Tolnát, az iskolák, óvodák pedagógusait, a helyi természetvédőket, a Zöldtárs Alapítványt, a Duna-Dráva Nemzeti Park munkatársait, vagy a Madártani Egyesület helyi csoportját említhetném.

Hagyományos könyvtári kezdeményezés viszont a *filléres könyvvásár* (11. ábra). A használt könyvek hasznosítása, a hagyatékból, olvasói adományból származó vagy épp az állományból kikerült könyvek értékesítése voltaképp a fenntartható gazdálkodás egy formáját jelentik. 2021-től immár webshopon keresztül tesszük elérhetővé a köteteket.

Érzékenyítő tevékenységünk része pályázatok kiírása különböző korcsoportok részére. Ilyen volt a megye természeti, földrajzi értékeiről szóló irodalom pályáztunk vagy a hulladékanyagok újrahasznosítását értékelő tárgyalkotó pályáztunk. Hasonlóképp a helyi természeti és kulturális örökség megismertetését célozzák az online kvízek és egyéb játékok. Általában elmondható, hogy a kollégák felé irányuló belső szemléletformálásnak is a gamifikáció az eszköze. A közösségi médiában minden szombaton közreadott *Könyvtáros kedvenc könyve* sorozatban a munkacsoport tagjai gyakran az öko-állomány kötetek közül ajánlanak egy ked-

11. ábra Filléres könyvvásár Mattioni Eszter szülőházában a könyvtáruddvaron

12. ábra A Könyvtáros kedvenc könyve sorozat

vencet olvasóinknak (12. ábra). A közösségi médiában közreadott állandó rovatainkban – *ZöldSzerda*, *Zöld könyvajánló* – rendszeresen jelentkezünk öko-hírekkel, válogatásokkal.

Semmilyen zöldkönyvtár nem lehet teljes, ha nem rendelkezik ökológiai témájú dokumentumgyűjteménnyel. Könyvtárunk 2020-tól gyűjti az ökológiai gondolat, a természet- és környezetvédelem új dokumentumait. Célunk, hogy naprakész információkat tudjunk biztosítani olvasóinknak a klímaváltozás, egyáltalán az ún. antropocén kor gyakran viták keresztjében álló kérdéseiben. A gyűjtemény tételei a zöldkönyvtár helyi tárgy szó alatt az elektronikus katalógusban is elérhetőek. A könyvtár jelenlegi két épületében egy-egy Öko-polcot hoztunk létre (13. ábra), bemutatva a tematikus gyűjtemény legfrissebb címeit. Tematikus ajánló bibliográfiákat állítunk össze és a beszerzendő kötetekről külön dezideráta készül. Online felületeinken rendszeresen adunk közre ajánló válogatásokat. A tudásközpontban egy Zöld Sarok kialakítása a célunk, ahol a gyűjtemény többsége egy helyen lesz elérhető.

Természetvédelmi, föld- és vízrajzi témájú előadások régóta szerepeltek a programkínálatban, azonban csak a 2020-ban, az *Öko-estek a könyvtárban* (14. ábra) sorozattal váltak rendszeressé a fenntarthatóságról szóló, ökológiai, humánökológiai témájú előadások. Az estek meglehetősen változatosak, gyakran teljesen eltérő érdeklődésű embereket szólítanak meg. Volt már szó az öko-háztartásról, a madárvédelemről, Magyarország hullóiról, műanyagszennyezésről, vízgazdálkodásról, perma-

13. ábra Ökopolc a főépületben – az öko-gyűjtemény fizikai bemutatója

14. ábra Öko-estek a könyvtárban: Magyarország hullóiról tart előadást Péntek Attila

kultúráról, a zoonózisokról, dendrológiáról, vegán-ságról, az ún. okos városokról, város zöldítéséről, a talajaink állapotáról, a légszennyezettségről, a fenntartható divatról vagy az öko-irodalomról.

Amerikában, Németországban népszerű és elterjedt egy speciális zöldkönyvtári szolgáltatás, a *magkönyvtár* (15. ábra). Magyarországon könyvtári közegben először az Óbudai Platánkönyvtár Ezüsthegyi Könyvtárában indult el a magkönyvtári szolgáltatás. 2021-ben az öko-kertészkedés támogatására, a kiskerti gazdálkodás elterjedtségére gondolva kezdtünk el adományokra építve magtárat létrehozni. Egy év alatt kb. 60 különféle növény magja került a gyűjteménybe. A kis magcsomagokban átlagban egy balkonládányi csávázatlan,

15. ábra Magkönyvtár a könyvtárban

lehetőleg biotermésű vetőmag található. A csomag egyik oldalán képet helyezünk el a természéről, míg a hátoldalán a fény-, és vízigény, a vetés és betakarítás ideje, a magfogás éve kap helyet. A táj-jellegű fajták gyűjtése, megőrzése, megosztása, közkinccsé tétele révén a magkölcsonzés gyakorlata illeszkedik a könyvtárak hagyományos missziójához, támogatja a lassító, jól-létet célzó életvitel kialakítását, a biodiverzitás fenntartását. Másfelől a kiskerti vagy balkonkertészet révén az egészségtudatos ételkészítés-önrendelkezést is segíti. Minden év tavaszán magbörzék, palántacsere szervezésével támogatjuk a vegyszermentes kertészkedés híveinek találkozását (16–17. ábra). Célunk, hogy a megyei zöldkönyvtári hálózat segítségével a kistelepüléseken is elterjesszük a szolgáltatást és a megyei szintű magcserék lehetőségét.

A zöldkönyvtári szemlélet kapcsolódik össze az ún. makerspace szolgáltatással a *Könyvtári Kreatív Műhely* (18. ábra) nevű, klub jellegű foglalkozáson. Az olvasói kezdeményezésre 2021-ben indult *Zöldfonal (újra)alkotóműhelyből* (19. ábra) nőtte ki magát a kézműves klub. Előbbi egy ruhajavító műhely, míg a kézműves klubban kollégáink segítségével makramézni és horgolni is lehet, de papír-, textilmaradékok újrahasznosítása is jelen van a foglalkozásokon. Reményeink szerint a tudásközpontban megfelelő helyszín és a beszerzés alatt álló új eszközök segítségével új tevékenységek és szolgáltatások integrálásával alakíthatunk ki makerspace-t.

Miközben a jelenlegi épület nem teszi lehetővé az állatbarát munkahellyé válást, mégis, a könyvtár sok szálon kötődik négy lábú és tollas „testvéreinkhez”. Talán legnépszerűbb kollégánk *Sári macska*

16. ábra Palántacsere és minikert készítés az udvaron

17. ábra Magbörze a könyvtárban

18. ábra Könyvtári Kreatív Műhely az Európai hulladékcsökkentési héten

19. ábra Zöldfonal (újra)alkotóműhely – ruhajavító kör a könyvtárban

20. ábra Sári, a könyvtári macska

(20. ábra), akiről immár ötödik éve gondoskodunk, miután besétálva egy irodalmi estre úgy döntött, hogy mi leszünk azok, akik befogadhatják őt. A endkívül jó természetű Sári cicának saját munkaköri leírása van és voltaképp a könyvtár arcának tekinthető.

A felelős állattartásra nevelést segíti *Gutenberg* és *Edison*, a Gyermekkönyvtár két afrikai csigája. A két, immár tekintélyes méretű puhatestű hasonló marketing szereppel bír, mint a főépület színpompás bundása. Web2-es felületeinken a gyermekrészleg könyvajánlóit ők kínálják nagyoknak és kicsiknek, míg élőben falánk természetüket szokták megcsodálni az fiatal látogatók. A Duna-Dráva Nemzeti Park munkatársai segítségével helyeztünk el egy denevérodút 2021-ben a könyvtár udvarán álló Mattioni Eszter szülőházának homlokzatán. A szürkületben városi környezetben is gyakran látható denevérek számára fenntartott védett lakhely egyben foglalkozások apropóját is képezheti, akár csak a madárvendégek számára kihelyezett etető és itatók, különböző madárodúk. A madárbarát kör kis természetbúvárai számára hasonlóképp érdekes lehet a beporzók napja alkalmából a rovarhotel-barkácsolás vagy a méhlegelők csíráját jelentő ún. magbombák készítése. Meglepetésünkre a herpetológiai séták (21. ábra) iránt sem lankadt az érdeklődés. Az állatbarátság, a szűkebb pátriárka élőlényeknek bemutatása egyben már a környezeti nevelés könyvtári keretek közötti lehetőségét teremti meg.

Ahogy azt *Mészöly Miklós* a *Négy zöld levél* Kisrosziból c. esszéjében 1993-ban megírta, a zöld gondolkodás kialakítását nem lehet elég korán kezdeni, sőt, a pedagógia részévé kell tenni azt. A jövő generáció környezeti nevelése azért is különösen fontos, mert multiplikátorokként ők mutathatnak példát családtagjaiknak is.

Mint már említésre került, a környezeti nevelés elemei korábban is jelen voltak az Augusz Imre utcai épületben. 2020-tól kezdve ez a munka itt is tudatosabbá vált, mára elmondhatjuk, hogy a legkisebektől az ifjúsági korosztályig minden korcsoportban megjelenik a fenntarthatóság és a humánökológia kérdése. A *Mazsola Könyvtári Babaklub* (22. ábra) a fiatal szülőknek segítő program, ami már 6 éves múltra tekint vissza. A szakembereket bevonó elsődlegesen fejlesztő, gyakorlat-orientált foglalkozásokon az öko-tudatos háztartás is megismerhető, a mesékhez és énekekhez maradék anyagokból készítenek a kollégák díszeket és játékokat. A Gyermekkönyvtárban kötetbemutatókat, élménybeszámolókat, interaktív előadásokat tartunk öko-mesékre, biológusok

21. ábra Herpetológiai séta Péntek Attilával

22. ábra Mazsola Baba Klub a Gyermekkönyvtárban

segítségére és ifjúsági természetvédelmi könyvekre támaszkodva, azzal a céllal, hogy elmélyítsük a gyerekekben a természet szeretetét, tudatosítsuk bennük megővésének fontosságát. Az érdeklődők a gemenci erdőről, az erdei ökoszisztémák összetettségéről, a hullókról, az év fajairól, a denevérekről, madarokról, a beporzókról, a bogarak csodálatos világáról, a színpompás lepkékről hallottak előadásokat az elmúlt években (23. ábra). A Gyermekkönyvtárhoz kapcsolódik a *Madárbarát Kör*, amiben a madármentés, a gyűrés, a denevérvédelem témáiról tudhatnak meg többet a kis természetbúvárok. Évtizedes jógyakorlat a Gyermekkönyvtárban a „Barkácsoljunk hulladékból”, szemléletformáló tárgyalkotó foglalkozás-sorozat és egyéb rendezvények az újrahasznosítás jegyében, de az öko-játszóház és öko-akadályverseny is komolyabb múltra tekint vissza. Újabb fejlesztéseink a kollégák által saját kezűleg készített óriás öko-játékok, amik az ún. zöld kitelepülések alkalmával biztosítják a gyerekek figyelmének lekötését. A Családbarát Szolgáltatóhely minősítéssel rendelkező intézményünkben 2019-ig a serdülők, az ifik sokáig hiányoztak. Mostanra azonban a *Szekszárdi Ifjúsági Klubnak* több mint 50 tagja van és szükségessé vált nemcsak érdeklődési kör, hanem életkor alapú csoportok létrehozása is. Ezekben a körökben a fiatalok támogató észrevételeket, inspirációt szerezhetnek alkotói, írói impulzusaik kifejtéséhez meghívott kortárs írók segítségével, a minden nyáron megrendezett táborokban közösségi élményekben lehet részük. Az ún. Írógárda tagjai által írt versek, novellák online felületeinken kapnak nyilvánosságot, ezek között a természetvédelmi jeles napok ihlette alkotások is jelen vannak. A környezettudatosság gondolatát mindig becsempésszük a táborokba (24. ábra): kirándulások, városismereti és botanikai séták révén érhetjük el, hogy felelősségteljes, a természettel harmóniában élő tudatos felnőtt váljon belőlük.

A kirándulásokat és különféle szervezett sétákat említve kell kitérni arra, hogy a természetjárásnak évtizedes hagyománya van a könyvtárban. Az évente rendezett, olvasókkal közös kirándulások mellett minden nyáron szerveztek a könyvtár dolgozói saját maguknak is erdei túrákat (25–26. ábra), vagy éppen kajakozásokat. Szintén a zöldkönyvtári program fejleménye, hogy immár rendszere-

23. ábra Ismeretterjesztő előadás a Gyermekkönyvtárban

24. ábra Ifjúsági tábor a könyvtár udvarán

25. ábra A pörböldi Titán megmérése, faóriás a nemzeti parkban

sen szervezünk túrákat fiataloknak és felnőtteknek egyaránt. A képzett túravezető kollégánk vezette alkalmak révén mostanra egy lelkes természetjáró

26. ábra Könyvtáros kirándulás

közösség alakult ki. A város növényvilágának, a környező vidék faunájának, természeti környezetünk megismerésére, a növényvakság leküzdésére biológus szakértők bevonásával szervezünk népszerű sétákat. A Gemenc, a Kelet-Mecsek, Sötét-völgy, a város környéki lösz-szurdokok bejárása az egészséges életvitel kialakítását szolgálja a fiataloknál, míg a nyugdíjas olvasóink esetében a jó erőben töltött, aktív évek meghosszabbítását célozza.

Talán kevésbé ismert, hogy a szociális elkötelezettség, a közösségek megtartó ereje, az egyenlőtlenségek és a szegénység elleni küzdelem szerves részét képezi a fenntarthatóság gondolatának. Az *Otthon a könyvtárban – könyvtár az otthonban* elnevezésű programunk az *Én könyvtáram* nevű országos kampány talán legnehezebb mintaprogramja lehetett, ami szerencsésen találkozott a könyvtár szociális elkötelezettségével. A sikeresen kialakított gyakorlattal a városszéli lakóotthonban élő értelmileg sérült fiatalok helyzetét igyekszünk javítani. Emberi kötelességünknek tartottuk, hogy életminőségüket pozitív irányba mozgassuk el, javítsunk elszigeteltségükön, bátorítsuk atársas igényeiket. A közösségépítő szándék az ilyen segítő viszonylatok esetén csak a kapcsolat fenntartása révén érhet célt, így a programot a pályázat lejárta után is folytatjuk. Az élményszerű foglalkozásokon kiemelt szerep jut a táncnak, a zenének, de játékos tevékenységek révén az öko-szemlélet is megjelenik a programban. A szociális elkötelezettség jegyében használt könyvgyűjtőakciókat tartunk a megyei kórház gyermekosztályának, míg a pszichiátrián állandó letétet működtetünk.

Szolidaritásunk azonban nemcsak embertársainkra kell, hogy kiterjedjen, ha élehető, fenntartható életmódban gondolkodunk, hanem azokra a lényekre is, akik bár hozzánk társultak az évezredek alatt, de méltatlanul bánunk velük: olvasói adományokból vásároltunk eledelet a helyi kutyamenhely számára.

A városszépítésről nemcsak előadást szerveztünk: immár hagyománynak mondható, hogy közgyűjteményi partnereinkkel, a levéltár és a múzeum kollégáival szemétszedő akcióra invitáljuk az olvasókat tavasszal és ősszel (27. ábra). A *TeSzedd* mozgalomban való részvétel mellett együttműködés alakult ki a *Szekszárdi Hulladékkommandóval* is. A város tisztasága iránt elkötelezett zöld civil kezdeményezés a látványos hulladékszűrő eszköz, a Szekszárdi Sétapálcák (28. ábra) divatba hozása és az illegális hulladéklerakók térképre vitele révén szeretne tenni a tiszta Szekszárdért.

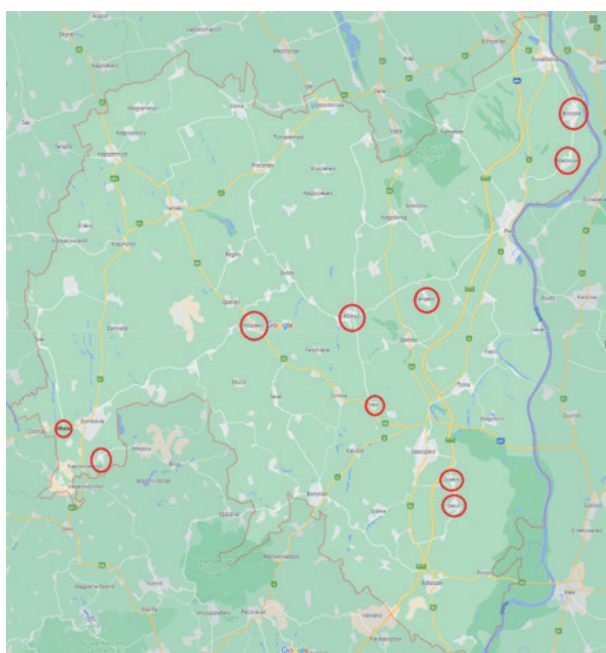
27. ábra TeSzedd szemétszedő akció közgyűjteményi összefogással

28. ábra Szekszárdi sétapálcák bevetésre várnak

Zöldkönyvtári hálózat

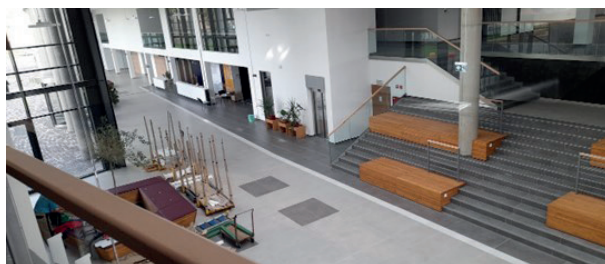
A megyei Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) keretében az Illyés Gyula Könyvtár 97 kis-település könyvtári szolgáltatásait szervezi egységes rendszerré, amit a közös közbeszerzés, infrastrukturális és informatikai fejlesztések, programszervezés, minőségirányítás tesz átfogó gyakorlattá. A KSZR lefedi a megye lakosságának 43%-át (29. ábra). Könyvtárunk zöld törekvései, a fenntartható fejlődés elveinek képviselője logikus továbblépést jelentett a KSZR-nek, kialakítva ezzel a megyei zöld összefogás lehetőségét. A települési partnerkönyvtárakat önkéntes alapon ösztönözzük csatlakozásra a zöldkönyvtári kezdeményezéseinkhez. Eddig már tíz település könyvtára csatlakozott a Tolna megyei zöldkönyvtárak hálózatához, ezáltal 20500 főt érve el ezeken a tele-

29. ábra A Tolna vármegyei KSZR és a térségi zöldkönyvtári hálózat a térképen

31. ábra A Szekszárdi Zöldkönyvtári Találkozó a PTE KPVK előadójában

32–34. ábra A Szekszárdi Tudásközpont belülről, szemből és madártávlatból

püléseken (Attala, Bölske, Decs, Harc, Hőgyész, Kaposszekcső, Kölesd, Madocsa, Ócsény, Tengelic) (30. ábra). A zöldítő csomag eszközei: szakmai továbbképző alkalmak szervezése, emelt dokumentumbeszerzési keret a helyi zöldgyűjtemények kialakítása számára, külön bútor a zöld kiemelés megvalósítására, plusz pénz a zöld programokra, szelektív hulladéktárolók beszerzése, jó gyakorlatok bemutatása és ajánlása.

A hálózatban gondolkodva az országos szintén is kerestük az együttműködés lehetőségeit. 2022-ben a Szekszárdi Zöldkönyvtári Találkozón (31. ábra) a hazai zöld és zöldülő könyvtárak képviselői a hazai könyvtári zöldmozgalom lehetőségeit, jó gyakorlatait vitatták meg és foglalták meg egy együttműködési nyilatkozat⁵ formájában, ezzel megalkotva a hálózati együttműködés kereteit és megfogalmazva előnyeit a közös fellépés reményében⁶. A hálózat tagjai a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 53. és 54. Vándorgyűlésén már szekcióval képviseltették magukat. 2023 tavaszán Tatabányán került sor a második Zöldkönyv-

tári Találkozóra. A növekvő érdeklődés egyértelműen jelzi, hazánkban van igény a könyvtári zöldmozgalomra, egyre több intézmény csatlakozik országos vagy nemzetközi öko-kezdemenyzésekhez, egyre több helyen jelennek meg zöldkönyvtári szolgáltatások.

Jövő tavasszal nyithatjuk meg a Szekszárdi Tudásközpontot az olvasóközönség előtt (32-34. ábra). Örömmel tölt el mindannyiunkat, hogy az épületre adottságai és képességei okán (napelemes energiatermelés, a hőszigetelt üvegfalak, légcserélő rendszer, automatizált épületműködtetés, zöldtető, légtisztító növények beltéri fala) mint az ember és a természet közötti lehetséges harmónia szimbólumára tekinthetünk, melyben az öko-tudatos szemlélet a hétköznapi energia-, anyaghasználatunkra is kiterjeszhetővé válik. Bízunk benne, hogy az új könyvtár közösségi terei otthont adnak majd régi és új kluboknak és műhelyeknek, valódi híd szerepet betöltve a különböző kultúrák, a helyi kisközösségek és a globális világ virtuális tudásanyaga között.

Beérkezett: 2023. december 1.

Kovács Norbert
könyvtáros
Íllyés Gyula Könyvtár, Szekszárd
zoldkonyvtar.igyuk@gmail.com

Végjegyzet

- 1 Ezúton is szeretném meg köszönni a Magyar Könyvtárosok Egyesületének és a Europe Direct Tolnának, hogy támogatták a kiutazásomat.
- 2 Magyar Építők, *Laktanyából könyvtár - így épül egy dunántúli vármegye innovatív jövőjét jelképező komplexum*, Elérhető: <https://magyarepitok.hu/mi-epul/2023/01/laktanyabol-konyvtar-igy-epul-egy-dunantuli-varmegye-innovativ-jovojet-jelkepezo-komplexum> (Utolsó elérés: 2023.12.19.)
- 3 Magyarország Kormánya, *Szekszárd Megyei Jogú Város Klímastratégiája*, Elérhető: https://szekszard.hu/application/files/7616/5632/9434/1._szekszard_klimastrat_egyeztet_vegl.pdf (Utolsó elérés: 2023.12.19.)
- 4 Facebook, *Íllyés Gyula Könyvtár Zöldfolyama*, Elérhető: <https://www.facebook.com/igyukzoldfolyam> (Utolsó elérés: 2023.12.19.)
- 5 Tolna Megyei Íllyés Gyula Könyvtár, *Együttműködési megállapodás*, Elérhető: <https://www.igyuk.hu/wp-content/uploads/2023/02/Egyuttmukodesi-megallapodas-zoldkonyvtari-halozat.pdf> (Utolsó elérés: 2023.12.19.)
- 6 Íllyés Gyula Megyei Könyvtár, *Zöldkönyvtári találkozó-Szekszárd, sajtóközlemény*, Elérhető: <https://www.igyuk.hu/wp-content/uploads/2022/06/Zoldkonyvtari-talalkozo-2022-sajtoanyaga.pdf> (Utolsó elérés: 2023.12.19.)